

Vikerkaar

Täna lehes:

- Maaelu maine Eestis
- Seadustati soolise võrdõiguslikkuse voliniku ametikoht
- Kaja küsitlus
- Kingitus sõpradelt
- Teadlik ja ettevõtlik naine Põhja-Järvamaal
- Pärimuskultuur
- Kirjad maakondadest
- Tunnustatud Eesti maatoit
- Vanaema veerud

Maaelu maine Eestis

Põllumajandusministeeriumi tellimusel viis uuringukeskus Faktum läbi üle-Eestilise uuringu selle kohta, mida arvavad Eesti elanikud maaelu mainest. Levinud on arvamus, et maaelu ja põllumajandus on samad ja kuna põllumajanduses töötab vaid 5% elanikkonnast, siis ei huvita maaelu mitte kedagi. Maineuuringuks kasutati A. Pasti poolt väljatöötatud imago-meetrit, mida on tunnustatud rahvusvahelistel konverentsidel kui toimivat uuringumeetodit.

Eesti uuringust tuli välja, et maaelu on üldiselt oma ja lähedane, kuid sageli aeglane ja paigalseisev. Ainult 17% vastanutest tajus maaelu kui peletavat. Pea üheksa inimest kümnest ütles, et riik peab senisest enam tegelema maaelu maine parandamisega. Maaelu olukorda hindas kolmveerand vastajatest halvaks või pigem halvaks. Maaelu olukorra halvaks hindamine seostub maaelu arengu seiskumisega. Me ei uurinud maaelu tegelikku olukorda ja arengut, vaid seda, kuidas Eestis maaelu tajutakse. Uuringust saab teha järelduse, et maaelu on Eestis oluline. Seda peaksid arvestama kõik erakonnad, sest maaelule tähelepanu mittepööramine ei pahanda mitte 5% Eesti elanikest, vaid 86%.

Maaelu maine on kõige positiivsem Lõuna-Eestis ja kõige negatiivsem Lääne-Eestis, kõige ebaselgem ja ähmasem Viru-

Pärast piknikku T. Soasepa fotod

maal. Selgub, et inimesed, kes pole rahul maaelu tänase olukorraga, pole rahul ennekõike arenguga. Maaelu üldiselt tundub turvaline, sõbralik. Riigi abi oodatakse ilmselt maaelu jõuetuse ja aegluse vastu võitlemisel. Naiste kujutlusis on maaelu enam langev ja paigalseisev ning suletud.

Need, kes ei oska arvata, mida riik peaks maaelu mainega tegema, peavad maaelu ka võõraks.

Maaelu maine ei ole mitte ainult maainimeste probleem, see on kogu Eesti probleem.

Aune Past

Jälle sammuke edasi

Tiiu Soans

Eesti Naisteühenduste Ümarlause esistuja

14. aprillil võttis Riigikogu vastu seadusmuudatused, mis lubavad ametisse nimetada soolise võrdõiguslikkuse voliniku. Poolt hääletas 38 ja vastu 34 saadikut. Soolise võrdõiguslikkuse seadus jõustus pea aasta tagasi, kuid seni puudusid selle rakendamiseks vajalikud õigusaktid. "Soolise võrdõiguslikkuse voliniku kiire ametisse asumine aitab kaasa targa temaatilise teavitustöö tegemisele ja praktilisele nõustamisele, mis omakorda kujundaks ka avalikkuse arusaama ning suhtumist. Kihistumine ja killustumine on süvenev peaaegu igas sotsiaalvaldkonnas, see aga kindlasti paratamatult tagurlikke stereotüüpe ja raiskab väärtuslikku inimressurssi," ütles seaduse muudatuse algataja, põhiseaduskomisjoni aseesimees Evelyn Sepp.

Soolise võrdõiguslikkuse volinik on Euroopa parlamendi ja nõukogu direktiiviga 202/73/EÜ nõutud pädev institutsioon, kes jälgib soolise võrdõiguslikkuse seaduse nõuete täitmist, võtab vastu isikute avaldusi ja annab arvamusi võimaliku diskrimineerimise kohta.

Analoogiliselt riikliku lepitajaga on soolise võrdõiguslikkuse volinik iseseisev sõltumatu ametiisik, kelle poole isikud saavad pöörduda kaebustega nii riigi-, era- kui ka kolmanda sektori füüsiliste ja juriidiliste isikute vastu soolise diskrimineerimisega seonduvates küsimustes.

Nendele, kes arvavad, et nüüd naistele enam ust lahti teha või mantlit selga aidata pole vaja, ütleksin, et seadus ei

puuduta härrasmehi ning daame ja häid kombeid. Seadus tehti ikka selleks, et anda võimalus neile, keda diskrimineeritakse, et oma õigusi kaitsta.

Kui seni levis müüt, et seaduse rakendamise vastu on mehed, siis hääletus Riigikogus näitas pigem seda, et suhtumine sõltub haritusest, hoiakutest ja väärtushinnangutest.

Siit nähtub, et Eesti ühiskonnas domineerivad maskuliinseid väärtusi ei kaitse ainult mehed. Need on omaks võtnud ja neid kannavad edasi ka naised. Iseenesest mõistetavalt kaitsevad vastuhääle andnud või üldse seisukohata saadikud loodust, lapsi, loomi, aga kui tuleb otsutada, kas ühiskonna kaks kõige suuremat gruppi – naised ja mehed – peaks omama võrdseid võimalusi ja õigusi, siis seda nad ei poolda. Ilmselt on ka nende lapsed saanud kasvatuse: poeg on enam väärt kui tütar, mees võib naist lüüa, aga naine sellest rääkida ei tohi, mees peab teenima rohkem kui naine, mees sobib juhiks, naine alluvaks, mees ajab tähtsaid asju, naine tehku kodus süüa, koristagu ja kasvatagu lapsi.

Kui teil, kallid lugejad, seisab ees kohutamine Riigikogu liikmetega, kes kiivalt kaitsevad naiste diskrimineerimist, siis ärge laske ennast ära petta nende soovast ja ülespuhutud jutust, vaid küsige, miks nad naistele meestega võrdseid õigusi ei taha anda, miks peaks võrdsete õiguste omamine vähendama võrdse vastutuse kohustust?

Hääletustulemused olid sellised:

	Poolt	Vastu	Olid kohal, aga ei hääletanud
Keskerakond	kõik poolt	-	
Sotsiaaldemokraadid	kõik poolt	-	
Rahvaliid	kõik poolt	-	
Reformierakond	-	kõik vastu eesotsas fraktsiooni esimehe Maret Maripuuaga	
Res Publica	Ene Ergma, Olari Taal, Marko Pomerants, Avo Üprus, Urmas Reinsalu, Tarmo Leinatamm	Ela Tomson, Elle Kull, Nelli Kalikova ja veel 10 liiget	Reet Roos, Tiit Niilo, Henn Pärn
Isamaliit	-	Mart Nutt, Andres Herkel,	
Sotsiaalliberaalid	-	Jaanus Marrandi, Sven Mikser	Liina Tõnisson, Mark Soosaar, Peeter Kreitzberg, Harri Õunapuu, Katrin Saks

KAJA küsitlus

Milline osa teie taluliidus on maanaistel?

Harald Kiensherf, Saksamaa Mecklenburg-Vorpommerni Taluliidu pressiesindaja:

Maanaistel on oma organisatsioon, me asume ja töötame ühes majas, nende organisatsioon on ka taluliidu liige. Nende esinaine osaleb taluliidu nõustamistöö, nad aitavad meid ja meie neid.

Meie taluliidus on 2000 liiget, maanaisi on neist 400...500. Meil on palju ühiseid ettevõtmisi, nt ühised õppepäevad, talude lahtiste uste päevad lastele, maanaiste päeva tähistamine, lõikuspüha korraldamine, messidel osalemine. Maanaiste töö sisu on sageli sotsiaalse sisuga: mahajääjate ja töötute abistamine, nõrgemate kaasamine seltsi. Palju tehakse tööd ühiseks vaba aja sisustamiseks ja talutoodangu otsemüügi korraldamiseks. Aidatakse koostada äriplaan- ja projekte. Ilma taluliidu ja maanaiste koostööta ei kujutaks meie tööd etegi.

Jaan Sõrra, Tartumaa Põllumeeste Liidu esimees:

Meie 400st liikmest on maanaisi sadakond. Aktiivselt tegutseb Tartumaa Maanaiste Liit, kes saavad meilt Jalaka tänavas ka peavarju. Nendel on allorganisatsioone igas vallas. Meie liidu liige ja teie Tartu Maanaiste Ühenduse esinaine tegutseb rohkem Laeva kandis. Maanaised on tublid ja hakkajad, paljud neist juhivad ettevõtteid, ka päris suuri.

Meelis Sepp, Saaremaa Taluliidu esimees:

Saaremaa Taluliidu liikmetest on paljud maanaised. Muidugi on nende tegevus märgatav nii küla kui seltsielus. Hiljuti tähistasime Saaremaa maanaiste seltsi "Küünal" juubelit, selts on Tehumardi kandis edukalt tegutsenud juba 10 aastat. Arvukate külaliste hulgas oli peol ka taluliit.

Sageli näeme taluliidus Saaremaa Maanaiste Ühenduse esinaist Laine Tarvist. Neilgi on palju sisukaid üritusi.

Agu Kõtsi, Harju Taluliidu esimees:

Harju Maanaiste Ühenduse osa Harju Taluliidus võib võrrelda perenaise osaga traditsioonilises Eesti taluperes, kus peremehel ja perenaisel on oma kindel koht ja roll, kuid tähtsamad otsused tehakse ikka koos ja ühisel meelel. Juba palju aastaid on Harju Taluliidus tavaks, et juhatuse koosseisus on kindel koht Harju Maanaiste Ühenduse esindajal.

Kaja

Kaja väljaandmist toetab

mes
Maaelu Edendamise Sihtasutus

Kingitus sõpradelt

EMÜ esindajad Rootsi LRFi peakorteris. Tagareas Eesti Maanaiste Ühenduse liikmed, esireas rootslannad Karin Jönsson (vasakult esimene), Ruth Gustafsson (vasakult neljas), Ingrid Svantesson (vasakult viies) ja LRFi president Caroline Trapp (vasakult kuues). Ees (paremalt esimene) tõlk Laine Jansen.

7. märtsil sai 9 aastat päevast, mil loodi **Eesti Maanaiste Ühendus**. Üheksas sünnipäev ei ole küll ümmargune tähtpäev, aga ühe üle-Eestilise organisatsiooni elus väärrib see kindlasti tähistamist. Eriti tore on siis, kui ammused sõbrad selles kaasa löövad. Nii juhtus ka EMÜga. Meie "vaderid" Rootsist Ruth Gustafsson, Karin Jönsson ja Ingrid Svantesson organiseerisid 24 tublimale EMÜ liikmele külaskäigu Rootsi LRFi ja kohtumise LRFi presidendi Caroline Trappiga. Reis algas 1. märtsil laevaga Victoria. Asjad kajutitesse ja kohe juhatuse koosolekule!

Arutlusel olid olulised teemad:

1. Üldkoosoleku korraldamine, mis sellel aastal toimub ilmselt maikuu teisel poolel Tallinnas. Tuleb valida esinaine, revisent ja kinnitada juhatuse koosseis.
2. Perepäevade korraldamine: kus teha, kes teeb ja kas teha igal aastal või üle aasta? Kõik ettepanekud on oodatud.
3. Senine liikmemaks 25 krooni ei võimalda meil ennast majandada, veel hullem on

see, et me ei saa kirjutada ka projekte ürituste korraldamiseks, sest liikmemaksumuskogunev summa ei ole piisav omafinantseeringuks, mis võib olla kuni 25% projekti kogumaksumusest.

Mida teha, et ajaga ja raha saamise võimalustega sammu pidada?

4. EMÜ rollist naiste organisatsioonide koostöös.

Plusspoolele tuleb kanda, et Eesti Maanaiste Ühenduse liikmed on mitmes maakonnas võtnud endi peale maakondlike ümarlaudade koordineerimise. Ümarlauad maakondades on väga vajalikud koostöök erinevate naiste ühenduste vahel ja endi kursis hoidmiseks seadusandluse ning poliitikaga.

Miinuseks on aga tegevuse projektipõhisus. Kui mingi teema jaoks õnnestub raha saada, tegutsetakse, kui raha ei ole, hääbub ka aktiivsus.

Õhtu Victorial jätkus meeleolukalt, aktiivsemad osalesid mängudes, passiivsemad võisid teiste tegutsemist jälgida kajutites ekraanilt.

2. märtsi lõunaks jõudsimel Stockholm, kus meid juba ootasid Ruth Gustafsson ja tõlk Laine Jansen. LRFis kohtusime Karin Jönssonga – meie ammuse sõbra ja koolitajaga. Karin rääkis oma praegusest tegevusest pärimuskultuuri valdkonnas ja rahvarõivaste kandmise traditsiooni taaselustamisel. Kauniks näiteks oli rahvuslik kostüüm, mida ta ise kohtumisel kandis.

LRFi president Caroline Trapp pühendas meile oma napist ajast üle poole tunni, tutvustades LRFi ja talupidajate olukorda Rootsis. Pikemalt rääkisime jaanuaritormi tagajärjest ning metsaomanike muredest. Kohtumine lõppes kingituste vahetamise ja ühispidi tegemisega.

Tagasisõidul tähistasime EMÜ aastapäeva laeva mõnusid nautides: rootsi laud, saun ja basseini, mängud ning loterii – kõik sai ära proovitud.

Oleme väga tänulikud meie partneritele Rootsist. Ühtlasi ootan huvitavaid ideesid, kuidas saaksime neile midagi meelde jäävat vastu pakkuda.

Tiiu Soans

Teadlik ja ettevõtlik naine Põhja- Järvamaal

Põhja-Järvamaa naistele teeb muret naiste olukord maal: töötus, madalamad palgad võrreldes meestega, naiste materiaalne sõltuvus meestest, lastega perede toimetulek, eesti keele õpe muukeelsetele naistele ja lastele, naisettevõtlus maal ja vaesus. See ajendas meid töötama projektiga **"Teadlik ja ettevõtlik maanaine Põhja-Järvamaal"**.

Poole-aastase projekti sihtgrupiks olid Ambla, Järva-Jaani ja Lehtse valla maanaised. Igal seminaril kolmkümmend naist. Osaletas ka mehi. Et naised saaksid seminaride korraldamise kogemusi ja näha külaelu mitmes paigas, toimusid loengud erinevates külates. Loenguteemad valisime naistega koos.

Naisettevõtluse, töö ja pereelu ühitamise, FIEks olemise rõõmud ja mured aitas meil selgeks teha Mare Sikkut Lääne-Virumaalt. Seminari käigus asutasid naised neli näidisettevõtet, kas need ka tegelikkuses kunagi olema saavad, näitab aeg.

Ülle Marike Papp viis läbi seminari, kus arutlesime **soolise võrdõiguslikkuse** teemal. Teema on võõras ja raske, aga meie loeng oli väga huvitav ja naiste arvamus oli, et väga vajalik. Naised ei oska ega julge seista oma õiguste eest. Samas ei osata hinnata oma tööpanust, et saada väärilist tasu oma töö eest. Sellel seminaril otsisime ka mooduseid, kuidas kaasata oma tegevusse maanaisi, kes on aktiivsest elust kõrvale jäänud ja kuidas suunata neid oma eluolu parandama. Arutlesime ka, kuidas hakkama saada teismelistega, kui nad ühel heal päeval uksi paugutama hakkavad.

Lektor Katrin Orav tegeleb just **probleemsete lastega**. Meie, täiskasvanud, ei tööta kahjuks käsikäes politseinike, õpetajate ja arstidega, ei arvesta, et ka lastel on oma õigused, erinevad võimed ja võimalused. Karuteene oma lastele teevad ka "kanaemad". Soovitus: kui sinu lapse õpetaja või kes iganes tuleb rääkima sinu lapsest, siis ära võta kohe tõrjuvat hoiakut, vaid kuula ära ja aruta lapsega, milles on probleem ja kuidas saaks last aidata.

OPTI Personaliarenduse OÜ konsultant Indrek Rahi koolitas meie naisi juba kolmandat

Järvamaa maanaised seminaril

korda. Oleme saanud koolitust enesejuhtimise ja suhtlemisoskustest, seekord **õppisime konflikti ära tundma**, seda eos ära hoidma ja lahendama.

"Naine kohalike otsuste tegijana" – selle teema juures tõdesime, et liiga vähe on naisi kohalikes omavalitsustes. Tutvustime vallavalitsuse ja vallavolikogu tööpõhimõtete. Kõik küsimused ei ole ainult vallavanema lahendada, vaid kõik peab toimuma kohaliku omavalitsuse seadusi ja põhimõtteid järgides. Asju, mida kohaliku omavalitsuse inimestele kurta, oli naistel palju. Ei olnud nad rahul transpordiga, samuti ei rahulda kohalikus koolis pakutav haridus ja huvialane tegevus.

Aravete Tulehoidja lektorid tulid meie naisi õpetama, **kuidas anda esmaabi** ja kuidas hoida oma kodu "punasest kukest" puutumata. Esmaabi andmisel on üks kindel nõue – kui sa ei oska, siis ära puutu, võid kahju teha. Paljud abistamisvõtted on ajapikku muutunud. Naised proovisid oma elustamisotskusi mannekeen Annekese peal. Üllatav oli, et koolinoored oskasid väga hästi abi anda. Järelikult on koolis sellelaadne õpe olemas ja kui abi on vaja anda, siis usaldagem noori.

Aidsiennetuskeskuse lektor dr Irina Moroz pani naised mõtlema, kas me oleme ikka nii kaitstud kui arvame. **Narkomaania ja AIDS** ei ole enam ainult linlaste probleem. Narkomaania ja AIDS on jõudnud maale.

Prostitutsioonist kui vaesuse tagajärjest ja hõlptulu teenimise võimalusest rääkis meile **Eha Reitelmann ENUTist**. Mis siis kallutab naisi sellele teele? Ahvatleb "kerge" raha teenimise võimalus. Samas on jäänud noor naine

mingil moel elu hammasrataste vahele – lapsed on noorelt sündinud, poolik haridus, abielulahutus, isa abita jäänud lapsed. Noor naine on sattunud väljapääsmatusse olukorda, kus muud lahendust ei leita. Enamus Tallinnas töötavatest prostituutidest on muukeelsed.

Naiste vaesus on probleem, mida ei ole põhjalikult uuritud. On küll uuritud pensionäride ja laste vaesust. Niisiis oli lektori leidmisega raskusi ja me otsustasime asja arutada isekeskis töögruppides. Selline töövorm õigustas ennast, sest naised olid väga avatud ja arutlesid arukalt. Toodi välja tegelikud põhjused, miks naised ei saa omadega hakkama. Nendeks on muutunud agraarpoliitika, tööpuudus või töökohtade vähenemine valikuvõimalus, vähenemine informeerituse olemasolevatest õigustest, madal enesehinnang, kutsehariduse puudulikkus, madalad palgad, laste ülemäärased kõrge koolituskulud, kerged laenuvõimalused ja kataloogikaubandus, kallid ja puudulik transport, alkohol, pensionitingimused, kultuuri ja vaimse vaesumine jne. Üllatav oli, et vaesuse üheks põhjuseks toodi laiskus. Maal on palju peresid, kes ei viitsi isegi supirohelist kasvatada. Arutlesime (ja panime kirja), kuidas naised ise saavad olukorda parandada, kuidas saab aidata kohalik omavalitsus ja kuidas riik.

Naiste hinnangul olid seminarid õpetlikud ja julgustavad.

Info meie naiste aktiivsusest on liikunud kaugemalegi, näiteks on meiega juba ühendust võtnud ETNA naised, kes pakkusid koostööd naisettevõtluse toetamisel.

Marta Kondas

PÄRIMUSKULTUUR

Eesti Maanaiste Läänemaa Ühendus

avas Haapsalu Kutsehariduskeskuses Pärimuskultuuri õpikoja. Kogu tegevus kannab pealkirja "Pärimuskultuur annab elujõudu". Lektorid on Haapsalu Kutsehariduskeskuse õpetajad Marju Heldema ja Imbi-Ilmatar Räis. Projekti toetab Maaelu Edendamise Sihtasutus. Kogu õpikoja tegevust läbib teema "Naise roll pärimuskultuuri hoidjana traditsioonilises külaühiskonnas ja tänapäeval". Õpitakse koguma ka perepärimust.

Praktilise õppuse osakaal kursusel on suur. Valmistatakse mittetraditsioonilisi abivahendeid taimeseadetele, lillekimbu aluseid, karkasse anumasse ja vaasi, erinevaid aiakujunduselemente. Põimitakse pärjaaluseid ja anumaid, punutakse rahvuslikke paelu, tehakse peremärke jpm.

Osa tegevusest toimub Koela talumuuseumis koos muuseumi väljapanekute tutvustamisega. Huvi õpikoja töö vastu on suur. Esimesele koolitusele olid tulnud maanaised Ridala, Martna, Oru ja Taebla vallast. Õpikoja töö lõpeb näitusega valminud töödest.

Mall Lepmets

Harju maarahva pärimuskultuuri

õpikojas õpiti kasutama rahvuslikku ainet riietuses ja igapäevaelus. Nüüd teame, kuidas kasutada tänapäevaseid lõikeid rahvuslike riiete valmistamisel, kuidas saab kaasaja riietuses kasutada rahvarõivaste üksikuid detaile ja kuidas ning millisest materjalist õmmelda rahvuslikke kotte. Näpuharjutusena punusime rahvuslikke nooltega, südametega ja spiraalselt põimitud paelu, ka panimust ja aid. Pidasime oma maskoti, kaltsutite Liisu katsikuid traditsiooniliste katsikutoitudega.

Õppisime tundma ka rahvakalendrit, selle tähtpäevade kombeid ja tavaid. Põhjalikumalt rääkisime märtsikuu tähtpäevadest ja maitsesime kevadpüha toite. Kõik õpikoja liikmed on kavandanud oma peremärgid.

Tiia Soasepp

Tudu naiste talvised tegemised

Tundub, et naised ongi see ühiskonna aktiivsem osa siin metsakülas. Ja ikka on kõige suuremat lõbu pakkunud vanade kommete taaselusamine. Palju nalja sai kadripäeval. Pooled naistest pidid end meesteks maskee-

Harju maanaised rahvuslikke paelu punumas.
Seisab õpetaja Marju Heldema.

rima, et naistele partneriteks olla. Valmis humoristlik tants "Seitse vanatüdrukut", rahvamaja muusikariistadest said sobivad välja valitud ja hakkajad naised tegid oma bändi - "Kapell Kadri". Külla kutsusime tantsunaised Pajustist. Oli uhkeid kostüüme, kübaraid, pitse ja satse, pärleid ja karusnahku.

Jõulupidudeks panid naisseltsi naised rahvamaja saali üles jõuluteemalise käsitöönäituse. Nobedamal tegijal Elvi Mooril oli juba valminud suur laudlina rikkalikult lilltikandis suviseks käsitöönäituseks "Rahvuslik lilltikand". Eeskuju võttis ta Anu Raua muuseumis nähtud linalt.

Sel aastal oleme jõudnud tähistada ka vastlapäeva, seekord sportlikult ja tervislikult. Tutvusime vastremonditud Vinni spordikompleksiga ja selle veemõnudega. Küünlapäeval püüdsime valmistada küünalt. Rasva asemel võtsime küünlavaha. Küünla moodi oli tulemus küll.

Pidasime ka uuemat püha – naistepäeva. Siis tulidki juba ülestõusmispühad. Pärast kirikuskäimist kogunesime rahvamaja, meenutasime ka urbepäeva kombeid. Kõigil olid kaasas kirjud pühademunad. Mulgimaalt pärit Lindal olid kõige huvitavamad mälestused oma lapsepõlvest – neid oli ema urbepäeva hommi-

kul pajukiisude vitsaga unest üles urbinud. Kahjuks ei mäletanud meiekandi naised keegi säärast kommet. Kõik pajatasid oma lapsepõlvemälestusi, laulsime vanu koolilaule. Külas oli Viru-Jaakobi koguduse õpetaja Tarmo Linnas, kes ka sõna sekka ütles. Tegime munakoksamise võistluse ja lõime tantsugi. Oleme külas käinud Kadila, Roela ja Ulvi-Miila naisseltsil.

Künnipäeva tähistamisest tahame ka mälestusi kuulata ja üles kirjutada. Lähitulevikus on kavas teha seeria matku Tudu ajaloolistesse paikadesse – hiis, kivikalme, pudelivabrik jne, et talletada videolindile nii kohad ise kui ka eakad tudulased, kellel on veel ehedaid mälestusi vanadest aegadest.

Ka Tudu muuseum ärkab talveunest. Juba ootame hiidlasi Emmastest, et kohtuda naiseltsiga ja vahetada pärimuskultuuri alaseid kogemusi.

Kevadised toimetamised ongi juba käes ja suvised tulekul.

Kõigile huvitavat suve ja tulge Tudusse traditsioonilisele käsitööpäevale, ikka augustikuu esimesel pühapäeval kell 14.00.

Tudu käsitöötare-muuseumi perenaine
Helve Ploom
Järgneb lk 6

PÄRIMUSKULTUUR

Algamas on uus pärimuskultuuri kurs

Oma pärimuse õppimine pakub tänapäeval nii vajalikku tasakaalu ja turvatunnet.

Et eesti iseomane pärimuspõhine omakultuur koos selles leiduvate väärtustega olemast ei lakkaks, et globaalsed kultuurimõjud ei muudaks meie kultuuriruumi meile endile äratundmatuks, et noorem põlvkond kasvaks teadlikeks kultuurikandjateks ning säiliks eesti kultuur kõigis ta aspektides – selles on oma osa kõigil, kes selle nimel tegutsevad. Üks olulisemaid osi selles tegevuses on teadasaamine, milline sisu ja eripära on ikka meie oma kultuuril ning pärimuskultuuri julge ja loov rakendamine oma isikliku elu ja perekonna õnneks.

PÄRIMUSHARIDUS PEREKONNAS on järjekordne pärimuskultuuri kurs Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskuses. Kursus toimub 5x2 päeva, sh perepäev Rocca al Mare vabaõhmuuseumis ning ühine paastumaarjapäeva ja jüripäeva tähistamine. Kursus algab 2005. aasta novembrikuus.

Eesmärkideks on koostöö arendamine juba toimivate kohalike pärimuskultuuri õpikodadega, pärimuskultuuri väärtustamine perekondliku identiteedi kandjana, isikliku suhte loomine omakultuurilistesse pühiväärtustesse ning perekonna elujõulisuse kasvatamine.

Keda ootame õppima? Emasid, isasid, vanaemasid, vanaisasid, õpetajaid, lasteaiakasvatajaid. Soovitav on tulla lausa terve perega või vähemalt lapse või abikaasaga. Eriti oodatud on noored tulevased emad ja isad.

Mis on kursuse kavas? Oma identiteedi teadlik kujundamine ning kasvatamine, oma suguvõsa, perekonna päritolu ja mineviku uurimine, perekondlikud tähtpäevad ja pühad, nende sisu ja tähendus enne ja nüüd, lugulaulud ja muinasjutud, nais- ja meeskultuur ajaloolises ja pärimuskultuurilises plaanis, rahvusliku ainese kasutamine kodukujunduses ja riietuses, oma igapäevases elus. Tahame teada saada, kes ma olen ja milliseid väärtusi kannan mina ja kandsid minu esivanemad.

Lähem teave:

Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskuse koduleht: www.vilmsi.ee
ja kursuse koolitusjuht Ene Lukka-Jegikjan: 56240043;
enel@vilmsi.ee.

Pärimuskultuuri õpetaja **Ene Lukka-Jegikjan**

Kirjad maakondadest

Elu Pühalepa Naistekojas

Juuli teisel nädalavahetusel toimuvad Hiiumaal X Saarte Maanaiste Päevad ja III Saarte Folklooripäevad. Eks meie tegemised on põhiliselt sinna suunatud. Oleme endid kurssi viinud Hiiumaa rahvariie ajaloo, valmistamisega ja rahvariie tänapäevaga. Kes sellega kordki on kokku puutunud, teavad küll, kui palju tegemist on. Aga meid on aidanud Hiiumaa muuseum. Lisaks sellele harjutame hoolega tantsimist. On ette näha mitmeid esinemisi, üks kaugemaid paiku Soomemaal Pühalepa sõprusvallas Merikarvas.

Ka sel kevadel on plaanis üks päev metsas veeta, st tulevases metsas. Möödunud aastal võtsime osa miljoni puu istutamisest, käesoleval kevadel tahame lihtsalt puid istutada.

2005. aasta sügisel täitub 125 aastat ajast, mil hakati haridust jagama Kuri koolimajas. Endine Kuri koolimaja on nüüdseks naistekojas ankrupaik. 125 aastat on küllaltki auväärne iga ja me tahaksime seda tähistada. Ka selleks algasid ettevalmistused juba möödunud aastal. Naistekojas eestvedamisel on koolimaja õu võsast puhastatud ja tegeletud haljastamisega. Aga palju tööd on veel ees nii maja sees kui ka maja ümber.

Suvi on puhkuste aeg, reisimiste aeg, seda ka meie naistele. Sellele vaatamata ootame teid Hiiumaaga tutvuma, meie saar on tõeline vaatamisväärsus.

Raili Mägi

Viljandi Maanaiste Ühenduses oli aastakoosolek, kus vaatasime tagasi tehtule ja kavandasime edaspidise tegevuse. Eelmise hooaja jooksul jõudsim astuda Eesti Naisteühenduste

Ümarlaua liikmeks, kus meid esindab Katti Mees Olustvere Maanaiste Seltsist. Meid külastas Eesti Maanaiste Ühenduse esinaine Tiit Soans, kes sellel aastal juhib ka Eesti Naisteühenduste Ümarlauda. Tiit aitas meil mõtteid koguda ja andis juhiseid Viljandimaa Naiste ühenduste Ümarlaua moodustamiseks.

Tarvatu vallas Kõrvi talus oli rõõmurohke kohtumine Kärstna pensionäride klubiga Kanarbik. Laulsime koos ja lustisime, leidsime, et on vaja koostada meie kandis sagedamini lauldavate laulude vihik.

Järgmisel korral käisime külas Loodi Külaseltsil. Kaasiku talu perenaine üllatas suure armastusega korraldatud taluõue ja väga huvitava pitsinäitusega. Kindlasti jätkame koostööd.

Kolmas suurem kohtumine oli Olustvere Maanaiste Seltsimajas Olustveres. Kuna see oli detsembrikuus, siis Olustvere maanaised olid tutvuse kaudu saanud kohale õige suure kingikotiga jõuluvana. Imetlesime Olustvere naiste julgust võtta vallalt seltsile endine rahvamaja ja teha sellest kena kooskaimise koht. Kõik hakkasid plaani pidama, kuidas ka oma kodukandis teha nendesse hoonesse, mis mingil põhjusel on alakoormatud, kohaliku toitlustamise loaga väikesed, maanaiste tegevust toetavad köögid. Maanaine tahab ikka seltsiüritustel midagi suhu ka pista.

Koostöö on meie edu pant. Vaaame silmanurgast juba Jõgevamaa naiste poole, et neile külla minna.

Ise tahame vastu võtta Leedu maanaisi, kellel sai sügisel juba külas käidud. Tartu maanaiste kiigepäeval kohtusime Läti maanaistega, nüüd on ka nendega sõprussidemete loomine käsil.

Jõudumööda kirjutame projekte fondidele ja püüame kontakte luua vallavalitsustega.

Kadri Vollmann

Järgneb lk 7

Kirjad maakondadest

algus lk 6

Järvamaa Maanaiste Ühendus

Järvamaa naised seminaril

Tähistasime 6. märtsil EMÜ üheksandat aastapäeva. Meile käis esinemas Sirje Volmann, kes rääkis FEM projektist, mille eesmärk on luua Baltimere riikides jätkusuutlik võrgustik ja infrastruktuur naistevõtluse toetamiseks. Pärast sõime Riina Pedosoni valmistatud võileivatorti ja leppisime kokku uue kohtumisaja Aravetel. Siis tuleb külla Kaie Altmets Järva Maavalitsusest, kes teavitab naisi südame- ja veresoonehaiguste ennetavast projektist.

Marta Kondas

Raplamaa Maanaiste Ühendusel

oli külaliseks iirisdiagnostik ja hiina taimeravi tohter Maire Aleksnis. Tema tutvustas meile hiina ravimtaimedest valmistatud ravimeid ja ravi nendega. Üldist põnevust tekitas imeaparaadiga iirisdiagnostika tegemine soovijatele. Tohter ütles silmaäärseid uurides kohe ära, mis koht haige on ja millist hiina ravimit selle raviks vaja. Mitmed naised lasid ennast uurida ja kinnitasid, et saadud informatsioon kattus perearstidelt kuulduga. Samas oli hea võimalus vajalikke ravimeid ka kohe tellida.

Pakutu oli hea ja usaldusväärne, aga kahjuks enamus maanaisi nii kallist tohterdamist endale lubada ei saa. Minu arvamus on, et ka kodumaine ravimtaim on hea, mida lähemal elukohale, seda parem. On kättesaadav, taskukohane ja hinge kosutav.

Aga üritus oli tore ja huvitav. Mõnus oli jälle kokku saada ja ühise laua ääres meeldivalt aega veeta.

Milvi Veskimäe

Lääne-Viru Maanaiste Ühenduse

liikmed kogunesid aprillis Rakverre järjekordsele õppepäevale, mille peateemaks sai "Talutoit – selle tootmise tingimustest ja turustamise võimalustest".

Lektoriks kutsusime Lääne-Virumaa Veterinaariakeskuse veterinaararsti Aino Toome. Ettekandest selgus, et talutoodete turustamisel tuleb muudatusi nii tootjate kui ka ostjate jaoks. Nimelt peab ka iga väiketootja (ka ühe sea või mõne kodulinnu pidaja) oma loomapidamishoone loomade tauditõrje seaduse järgi PRIAs registreerima. Alates 1. juulist k.a kehtib nõue, et kõik tootjad, kes müüvad mune avalikus kohas (turg, kauplus, laat), peavad igale munale märkima oma farmi numbri (PRIAst saadud) ja ka kanade pidamise viisi numbritena 1, 2 või 3.

Nr 1 tähistab vabapidamist õues, õrrel, nr 2 lindlas kinni, nr 3 puuris.

Ka munade kaalukategooriad pakendil on uudsed (meenutavad kleidinumbreid!):

S kat kuni 53 g, M kat 53...63 g, L kat 63...73 g ja XL kat üle 73 g raskused munad. Värskeks munaks loetakse muna, mida on säilitatud jahedas kuni 28 päeva.

Ka meemüügi nõuded karmistuvad. Avalikus kohas müües peab meepurk olema varustatud etiketiga, millel vajalikud andmed. Otse talust oma toodangut müües ei pea mune märgistama ega meepurki etikeerima. Talust ostes võib klient tootmistingimustega kohapeal tutvuda. Ka võib kodus tapetud loomadest müüa küülikuid ja kodulinde – vajaliku tõendi selleks annab veterinaararst. Sigu ja loomi võib talus tappa ainult oma tarbeks ning tapajäätmeid võib sööta lemmikloomadele. Hukunud loomad tuleb saata Väike-Maarjasse Loomsete Jäätmete Käitlemise tehasesse. Surnud lemmikloomi pole Väike-Maarjasse vaja saata, võib maha matta. Aino Toome selgitas ka toorpiima müügi tingimusi ja rääkis riskidest nii müüja kui ostja seisukohalt.

Veterinaararsti karmi jutu jätkuks lohutas meid PRIA toetuste osakonna spetsialist Sirje Käbin, kes kutsus väiketootjaid loomapidamishooneid registreerima ja selgitas toetuste saamise võimalusi.

Põhjaliku ettekandega esines ka Heljo Viilip, kes on Lääne-Viru MÜ esindaja Naisteühenduste Ümarlauas. Heljo andis ülevaate Ümarlaua tegevusest nii maakonna kui vabariigi tasandil.

Järgmisel kokkusaamisel teeme ringreisi meie maakonna kaunimatesse maakodudesse.

Milvi Lill

Lääne-Viru Naisühenduste Ümarlaua

Õppepäev oli Rakveres Kaitseliidu Viru-Maleva staabi restaureeritavas majas. Remont veel käib, aga juba on naiskodukaitsel, kodutütardel ja noorkotkastel kooskäimiseks oma toad. Mina olin selles majas käinud esimese Eesti valitsuse ajal kodutütrena koos isa ja vennaga. Isa oli üks kaitseliidu asutajatest ja vend oli noorkotkas. Meie naisi tuli tervitama Viru-Maleva staabiülem kapten Lembit Kerve. Ta kinkis meile Viru-Maleva vapimärgi ja raamatuid ning brošüüre kaitseliidu, kodutütarde ja noorkotkaste tegevusest. Minule kinkis staabiülem veel raamitud pildi kaitseliidu ilusast torniga majast sooviga, et ma ka edaspidi neil külas käiksin.

Järgneb lk 8

Kirjad maakondadest

algus lk 6

Meie õppepäeva põhiteemaks oli meeste vägivald naiste vastu. Lääne-Virumaa ainuke vägivalda kogenud naiste tugigrupp asub Tapal. Üks tugigrupi eestvedajatest Anne Turner-Boiko ütles, et on uskumatult palju naisi, kes on aastaid kannatanud, aga ei ole sellest mitte kellelegi rääkinud. Politseisse jõuab Eestis vaid 11% naiste vastu suunatud vägivalda juhtumist. Tugigrupis saab naine oma muredest rääkida, aidatakse aru saada hetkeolukorrast, püütakse üheskoos leida lahendusi, vajadusel abistatakse asjaajamistes. Varjupaika, kuhu naine koos lastega vägivaldsete eest võiks varjuda, Lääne-Virumaal ei ole. Leevenduseks on lähitulevikus plaanis Tapale lastekeskuse juurda sisse seada kriisituba. Oodatakse, et seadustatakse lähenemiskeeld.

Tapa tugigrupi telefon on 55608717.

Heljo Viilip

Jõgeva Maanaiste Ühenduse aastakoosolekul

valgustas juhatuse esinaine Tiiu Sarv 2004. aastal ühenduses kordasaadetut. Üheskoos leiti, et kokkuvõttes võib läinud aastat lugeda edukaks.

Jõgeva Maanaiste Ühenduse 53 liikme ühisettevõtmised kulgesid möödunud aastal peamiselt viie suurema projekti raames.

Terviseedenduslik projekt sisaldas kolm koolitust ja ühe tervisekontrolli Tartu Ülikooli kliinikumis. Põhitegevus kulges Kuremaa ujulas, kus kasutati kõiki selle maja võimalusi ja kuulati Tartu tuntud tohtrite loenguid.

Harju Taluliidu projekt "Eesti taluperenaine Euroopa Liidus" oli mõeldud maaitude taaselustamiseks ja selles osalesid paljude maakondade ühendused. Jõgevamaalased korraldasid selle raames toitlustamise õppepäeva Tabiveres, mis lõpetati ühises lauas maaitude maitsmisega. Eestlaste tavad ja toitumisharjumusi aitas lahti mõtestada rahvaluuleteadlane Mall Hiimäe.

Naisettevõtluse edendamise teemalise projekti käigus korraldatud kokku kolmel koolitusel olid teemaks enese väärtustamine, ettevõtluse alustamine ning alternatiivsed ja perspektiivsed tegevusalad. Ettevõtluse alustamiseks jagasid näpunäiteid nii maakonna ettevõtluskeskuse kui ka tööhõiveameti esindajad. Perspektiivsete tegevusaladena soovisid ühenduse liikmed näha eelkõige lillekasvatust, haljastust jms. Sel teemal oli võimalik saada kasulikke teadmisi Ene Ilveselt, kes rääkis lähemalt ka ravimtaimede kasvatamisest ja turustamisest. Airi Külvet aga kõneles lihaste kasvatamisest. Ühisel väljasõidul Kilingi-Nõmmele käidi vaatamas miniloomade kasvandust.

Karina Kaarepere koostatud projekti "Pere- ja talumärgi kaudu oma juurte juurde" käigus kohtuti augustikuus Põltsamaa roosiaias ning novembrikuisel õppepäeval Jõgeva kunstikoolis oli igaühel võimalus ka oma peremärk kujutada.

Viienda projektina võiks nimetada Jõgeva Maanaiste Ühenduse viienda aastapäeva tähistamist koos külalistega Põlvamaalt, mis oli ühtlasi viie aasta jooksul tehtu kokkuvõtmine.

Üht-teist huvipakkuvat on ühenduse rahval möödunud aastast meenutada ka väljaspool projekte. Nagu Harjumaal viltimise õppepäeval käimist, ravimtaimede õppepäeva, perepäeva jne.

Eelmisel aastal ära jäänud siiditrüki kursus tahetakse aga ette võtta tänavu. Kavas on hakata õppima ka kangastelgedel kudumist, seebi valmistamist jms. Põltsamaa emadeklubi on lubanud aga detsembrikuu keskpaiku anda üheks päevaks maanaiste ühenduse käsutusse oma maja, kus on plaanis mitmeid kursusi. Perepäev on aga sedakorda Palamuse piirkonna ette valmistada ning kavas on ühisettevõtmisi, väljasõite ja erinevaid huvitavaid ning kasulikke kursusi.

Hääteenamusega osutus tänavuseks järjekorras neljandaks Aasta Naiseks valituks 28-aastane taluperenaine **Airi Külvet** Puurmani vallast Tõrve külast. Varem on selle tiitli saanud Karina Kaarepere, Pille Tutt ja Tiiu Sarv. Airi Külvet valiti hiljaaegu ka Jõgeva Talunike Liidu etteotsa. Pedja ääres kunagi oma vanaisale kuulunud 54 hektari suuruses Puusta talus peab Tallinnas sündinud ja kasvanud Airi Külvet praegu lihaveiseid. Samal ajal õpib noor daam Eesti Põllumajandusülikoolis viimasel kursusel loomakasvatust ning on ühtlasi Anu Aida stipendiumi laureaati. Seegi pole veel kõik. Aastakoosolekul tutvustasid Airi Külvet ja tartlane Kadri Soo vägivalda kogenud naiste tugigrupi tegevust Jõgevamaal, mida nemad kaks eest veavad.

Vaike Käosaar

Tartu Maanaiste Ühenduse

naised Laeval saavad kokku iga kuu esimesel teisipäeval. On toimunud palju üritusi: nõidade pidu, sünnipäevade tähistamine, matk Alam-Pedja looduskaitsealale jne. 16. aprillil käisime spordihooone saunas saunamõnused nautimas. Rääkisime ravivõimalustest saunas ja jagasime omavahel kevadisi tervist tugevdavaid ürdiretsepte meest, kase- ja mustsõstrapungadest, karulaugust jne. Üks meie naistest, kes on karulauku pikemat aega tarvitanud, kinnitab, et karulauk taastab ka nägemist.

Kuid tähtsam on see, et EMÜ tegevuse 9 aastaga on Rootsi LRF naised meid õpetanud ja toetanud ja tänu sellele oleme saanud julgust kandideerida ka kohalikkude omavalitsusse. Laeva valla volikogu on 9-liikmeline, kellest 6 on naised! Kolm naist on tegevad meie kahes naisorganisatsioonis – Eesti Maanaiste Ühenduses ja Laeva Maanaiste Seltsis.

Laeva Põhikool on ehitatud 1934. a. Eelmise aasta sügiseni oli kool ahiküttel, kuid nüüd on maaküttel. Uus asi, kuid igati tasuv. Kahekoruselise koolimaja küttesüsteem läks maksma ligi pool miljonit, millest osa raha tuli hasartmängude toetuse fondist. Meie jaoks on oluline, et otsuse volikogus langetasid naised. Kohal olnud viiest liikmest kolm naist hääletasid poolt, kaks meest jäid erapooletuks. Tänu meie tublile vallavanemale Väino Kivirüüdile, kes tegi projektid, läheb sellel aastal ka spordihooone maaküttel.

Volikogu otsusega on meie vallas eraldatud mittetulundusühingutele ja ettevõtlikele inimestele 1% eelarvest projektideks, mis rikastavad valla elanike seltsielu. Sellest rahast eraldati interneti ühenduse loomiseks igale elanikule toetuseks kuni 2000 kooni. See oli suur abi kaugematele maanurkadele, kus nüüd on oma püsiühendus olemas.

Ülle Talv

TUNNUSTATUD EESTI MAATOIT

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda (EPKK) on alustamas uut projekti Tunnustatud Eesti Maatoit.

Projekti algatuse tingis vajadus tõsta esile väiksemates ettevõtetes valmistatavaid tooteid ja toite. EPKKI on pikaaegne kogemus toiduainete kvaliteedi hindamisega sensoorse analüüsi teel. Hinnatud tooted on saanud **Tunnustatud Eesti Maitse** kvaliteedimärkide kandmise õiguse. Siiani puudus võimalus antud süsteemi raames hinnata tooteid, mida jaekaubanduses ei müüda – nüüd aga soovime pakkuda võimaluse ka nendele toidukaitlejatele.

Toodete ja toitute juures hinnatakse nii toote sensoorseid omadusi, kvaliteeti, aga ka seda, kuidas toode või toit on serveeritud ja ka selle juurde käivat lugu, legendi.

Projekti eesmärk:

- 1) tõsta esile huvitavad Eesti maatooteid ja toite
- 2) aktiveerida maaettevõtteid tegelema tootearendusega
- 3) pakkuda võimalust maaettevõtetele saada erapooletu eksperthinnang
- 4) linna ja maa lähendamine

Projekt on mõeldud esile tõstma väikeettevõtetes (kas maal või linnas asuv) valmistatud tooteid või toite, millel on eriline lugu, maitse (ei pea olema rahvustoit).

Konkurss hakkab toimuma 1 kord aastas. Hindamise tulemusel saab ettevõtte kindlate toodete kohta erapooletu hinnangu ja tunnustuse.

Hindamiskomisjon pannakse kokku erinevatest Tunnustatud Eesti Maitse ekspertgruppide liikmetest (igast 2–3), lisaks spetsialiste toitlustuse ja maa-turismi alalt.

Hindamised hakkavad toimuma 1 kord aastas. Esimene toodete, toitade hindamine on planeeritud 2005. aasta mai teises pooles.

Kõikidel huvilistel on juba praegu võimalus oma taotlused esitada, selleks olge julged meiega ühendust võtma, et saaksime Teile vajalikud juhised ja taotlusvormid anda.

Kontakt: EPKK kvaliteedijuht Ave Kingu,
tel 600 93 49, 52 96 727;
e-mail: ave@epkk.ee.

Informatsiooni leiate ka www.epkk.ee

Hea uudis

* **01. juunil** istutab Jõgeva Maanaiste Ühendus koos Ants Pajuga Põltsamaa Kuulsuste parki oma puu.

* **Harju Maanaiste Ühendus** saab osta KOA projekti toetusrahadega videokaamera. Kui ka teil on vaja tarkusi talletada käsitöö või pärimuskultuuri alal vms, siis laenutame kaamerat teilegi. Oluline on, et võidaksid maanaised ja maaelu.

Kaunist Kaunist suve

Teated ja reklaam

Vanaema veerul Vanaema veerul

Tegelased:

lapselaps Volli ja vanaema Tiia, lapselaps Sigrid ja vanaema Tiit.

Vanaema Tiitule tuleb just siis külaline, kui ta on peadpidi sügavkülma kirstus, et seda puhastada.

Sigrid läheb külalisele vastu ja teatab:

"Vanaema ei saa praegu tulla, ta on kirstus".

Vanaema hoiab korraga 4 lapselast. Vanaisa tuleb tuppa ja vanaema kurdab talle: "Oh, toss hakkab välja minema."

Volli vudib ruttu esikusse, võtab

sülle suure venna tossu ja ütleb: "Vanaema, ma hoian tossu kinni".

Volli on vanaema juures köögis. Vanaema ajab köögilaua ääres vanaisaga juttu. Vanaema selja taga luristab kohvimasin valjuhäälselt viimaseid tilku.

Volli küsib: "Mis sa teed, vanaema?"

"Juttu ajan", vastab vanaema. Volli vaatab ja kuulab veel, siis küsib: "Vanaema, aga mis su pepu teeb?"

EESTI MAANAISTE ÜHENDUS

Teaduse 1, Saku 75501, Harjumaa
tel/fax 604 1783, e-post etkl@online.ee

projektijuht – **Renate Pöder**
Aasa 1, Saku 75501, Harjumaa
tel 552 6778, 604 1954
e-post renateetkl@hotmail.ee

toimetuse – **Tiia Soasepp**
Aasa 1, SAKU 75501, Harjumaa
tel 604 1104
fax 604 2499
e-post ajalehtkaja@hotmail.ee

kujundus – **Anne Kõll**
Teaduse 1, Saku 75501, Harjumaa
tel 604 2292

Juhatusel liikmete kontaktandmed:

NIMI	AADRESS	INDEKS	TELEFON, E-POST
Tiiu Soans	Tuhala küla, Oru side, Harju mk	75103	607 9215, 569 53743, tuhala@hotmail.ee
Reet Aedla	Nurmenuku 8, Rapla	79512	485 5203, 554 8348
Ulvi Ajalik	Jaama 83, Põlva	63308	799 2928, 566 08028
Ester Gabriel	Altküla, Toila side, Ida-Viru mk	41702	336 9615, 524 8745, jgabriel@hotmail.ee
Ille Kivistu	Pühalepa side, Hiiumaa	92301	469 4584, 526 8557, kivistu@hotmail.ee
Kadri Vollmann	Uusna side, Viljandi mk	70102	566 03124 435 9606, everti@hotmail.ee
Mall Lepmets	Kuuse 23-3, Haapsalu	90509	479 6638, 528 9530, mallepp@hotmail.ee
Leili Pruun	Eistvere küla, Imavere side, Järva mk	72401	384 0357, 566 55675
Tiiu Sarv	Kärksi küla, Tabivere side, Jõgeva mk	49101	776 4977
Kersti Sirel	Hummuli side, Valga mk	68401	769 0106, 523 7271, kerstisirel@hotmail.ee
Ülle Talv	Laeva side, Tartu mk	60601	735 2238, 562 16885, om@hotmail.ee
Laine Tarvis	Laheküla, Kaarma, Saaremaa	93823	562 23718, laine.tarvis@mail.ee
Ülle Vene	Uus 1-27, Rõuge, Võru mk	66201	785 9235, 562 87206, lavexvoru@hotmail.ee
Milvi Lill	Kukkuri talu, Roodevälja küla, Sõmeru vald, Rakvere side	44305	325 1061, 564 75315